

КӨШІРМЕ

КОПИЯ

PRIVATE PÄDAGOGISCHE HOCHSCHULE DER DIÖZESE LINZ
Private University of Education Linz, Austria
Prof. Dr. Hans Schachl, Rector emeritus

PhD thesis "Lingua-cultural and Cognitive aspects of Kazakh Numerals "
by **Zhuldyz B. Kurmambayeva**, PhD student at the S. Kirabaev Chair of Kazakh
Language and Literature at the Abai Kazakh National Pedagogical University

1. Significance of the Dissertation

The linguistic-cultural and cognitive approach to the Kazakh numbers with the so-called "national codes" brings interesting information about the past life, culture and tradition of the Kazakh people. The analyzed Kazakh numbers illustrate the life of Kazakh ancestors, the proverbs and sayings. The work is written in Kazakh language, but during my doctoral consultation the working language was English. Since Zhuldyz Kurmambayeva speaks perfect English, because she studied in the USA and worked for the British Council in Almaty for 14 years, communication with her was very easy. For me as a foreign-language supervisor, the following article written in English by the doctoral student in cooperation with colleagues was fundamental:

Kurmambayeva, Z. B., Baltabayeva, Z. K., Yessenova, K. O., Ayapova, T. T. & Ashirova, B. S. (2019). Cognitive And Lingua-Cultural Aspects Of The Concept Of The Numerals In Kazakhstan. *Opcion*, 35 (88), 177-192.

It was really interesting to get the cultural background of the Kazakh people through the linguistic analysis of numbers and proverbs. Language is not simply "only" an instrument of communication, but has a "national, cultural code". The "Anthropological Linguistics" deals with two problem areas : how does man influence language and how does language influence man, his thinking, his culture. Past times have been preserved in today's proverbs, sayings, phraseological units, metaphors, symbols of culture, etc. They are a mirror of the life of the nation.

The Kazakh realities and myths connected with the numbers cannot be translated word by word, that is why Zhuldyz Kurmambayeva explained them with the examples from the past and present life of the Kazakh people: for example, the number "7" is used in the sense of the superlative (the highest, the best). The first word combination in Kazakh with the number seven is „zhetiata“. The word-for-word translation is „seven grandfathers“. The meaning and sense of seven grandfathers is very important in Kazakh culture. Thus a tradition has been established which knows the chain of all seven grandfather names including the patronymic.

For many centuries the „7“ has been a lucky number and a holy number for the Kazakh people. It occupies a special place in national customs, traditions and mentality. In Kazakh culture there are many phraseological units and proverbs, fixed

КЕЛЕСІ БЕТТІ
ҚАРАҢЫЗ

СМОТРИТЕ
НА ОБОРОТЕ

expressions with this number. For example: zheti ata - seven grandfathers; zheti zhargy - seven laws; zheti kazyna - seven wealth; zheti kyn - seven days; zheti tyn - seven nights (word for word translation) and so on. Most of the proverbs are based on and connected with the number seven. For example: zhut zheti agaiyndy- misfortune never comes alone, but with the 7th number.

The number "7" also has a special meaning for other countries, cultures and religions around the world.

Or "12": Twelve is one of the sacred numbers for the Kazakh people. In a 12-year cyclical calendar, each year was named after an animal and each person born in that year who received the character of that animal.

2. Conclusion

From a cognitive and linguistic point of view, the concept of number seems to be a good means by which Kazakh culture expresses its view of the world. By means of different numbers, the dissertation was able to obtain valuable information about the historical background and life picture of the Kazakhs. For this purpose, phraseological units, proverbs and sayings, religions and mythological beliefs were analysed in connection with numbers. In Kazakh culture, number concepts are usually based on religious and mythological beliefs. The PhD student concludes that the interrelation and correlation of language and culture helps to distinguish the specific ways of thinking of people in different nations.

3. Further considerations for the benefit and use of the Thesis

First of all, this combination of historical and contemporary work is important as an element for the cultural education of young people and thus for schools.

Secondly, the work is certainly an important contribution to Kazakh Linguistics.

Third, this dissertation is well suited and very interesting for international comparative studies. It should therefore be published in English.

As a Foreign Supervisor I can recommend the research work for a very positive evaluation.

Prof. Dr. Hans Schachl

Rector emeritus

Private Pädagogische Hochschule der Diözese Linz

Private University of Education, Diocese Linz

Salesianumweg 3, A-4020 Linz, Austria

Mail: hans.schachl@ph-linz.at

Web: www.ph-linz.at

Жекеменшік Білім Беру университеті Линц, Аустрия
профессор Ганс Шахл, Құрметті Ректор

Абай атындағы Қазақ Ұлттық Педагогикалық университетінің Серік
Қирабаев атындағы кафедрасының докторанты
Жулдыз Б. Курмамбаеваның «Қазақ тіліндегі сан атауларының
лингвомәдениеттанымдық негізі» атты докторлық диссертациясына

ПІКІР

1. Диссертацияның маңыздылығы

Қазақ мәдениетіндегі сандарды лингвомәдени және когнитивтік тұрғыдан ұлттық код арқылы зерттеу қазақ халқының өткен өмірі, мәдениеті және әдет-ғұрпы туралы аса қызықты ақпараттар береді. Зерттелінген қазақ сандары қазақ халқының ата-бабасының өмірін және олар қолданған мақал мен мәтелдер мағынасын көрсетеді. Ғылыми жұмыс қазақ тілінде жазылған бірақ Ж. Курмамбаеваға консультация беру кезінде ағылшын тілінде түсіністік, Жулдыз Курмамбаева өте білікті ағылшын тілінің маманы болғандықтан, АҚШ-та оқығандықтан және Алматы қаласындағы Британ Кеңесінде 14 жыл жұмыс істегендіктен біз ағылшын тілінде тақырыпты еркін талқылап сөйлесе алдық. Мен үшін Ж. Курмамбаеваның шет елдік консультанты ретінде оның ағылшын тілінде “Opcion” журналында жарияланған мақаласы аса негізді және мәнді болып табылды. Kurmambayeva, Z. B., Baltabayeva, Z. K., Yessenova, K. O., Ayarova, T. T. & Ashirova, B. S. (2019). Cognitive And Lingua-Cultural Aspects Of The Concept Of The Numerals In Kazakhstan. Opcion, 35 (88), 177-192.

Қазақ мәдениетіндегі сан есімдерді, мақал-мәтелдермен бірге жалғасып қазақ халқының өткен өмірі жайлы ақпараттар бергені шындығында өте қызықты. Тіл “тек қана” қарым-қатынас құралы емес, ол “ұлттық мәдени коды”. Антропологиялық лингвистика екі мәселе төңірегін зерттейді: адам баласы тілге қалай әсер етеді және тіл адам баласына, оның ойларына және мәдениетіне қалай әсер ететіндігін. Өткен өмір бүгінгі тілдегі қолданыстағы мақал-мәтелдерде, фразеологиялық тіркестерде, метафораларда, мәдениет символдарында және т.б. сақталынған. Олар ұлттың өмірінің айнасы.

Қазақ реальдары мен мифтері сөзбе сөз аударылмайды, сондықтан да Жулдыз Курмамбаева оларды қазақ халқының өткен өмірі мен бүгінгісін мысалдар арқылы түсіндірген: мәселен, “жеті” саны күшейткіш мағынада

қолданылған (ең жоғарғы, ең жақсысы). Қазақ мәдениетінде жеті сөзімен берілген бірінші сөз – “жетіата”. Сөзбе сөз аудармасы “жеті атабаба”. Бұл “жетіата” сөзінің мағынасы қазақ халқы өмірінде (мәдениетінде) аса маңызды. Жеті атасын білу әдет-ғұрпы қазақ мәдениетінде қалыптасқан.

Қазақ халқы үшін көптеген ғасырлардан бері “жеті” саны бақытты және киелі сан болып табылады. Бұл санның ұлттық әдет-ғұрыпта, дәстүрде және қазақи санада ерекше орыны бар. Қазақ мәдениетінде бұл сияқты сандармен берілген фразеологиялық тіркестер, тұрақты сөз тіркестері мақал-мәтелдер көп-ақ. Мысалы: жетіата - жетібаба; жеті жарғы – жеті заң; жеті қазына – жеті байлық; жеті күн – жеті күн; жеті түн – жеті түн (сөзбе сөз аудармасы) және тағы басқалар. Мақалдардың көбісі дерлік жеті санына байланысты. Мысалы: жұт жеті ағайынды – бақытсыздық (сәтсіздік) ешуақытта жалғыз келмпейді, бірақ жетінші санмен.

Сонымен қатар “жеті” саны әлемдегі елдер мәдениетінде, діндерінде арнайы мағыналарымен кездеседі немесе “12” санын алайық. Он екі қазақ халқы үшін киелі сан. Он екі жылдық күнтізбеде әрбір жыл жануардың атымен берілген және сол жылы өмірге келген адамның мінез-құлқында сол жануардың белгілері болатындығы айтылған.

2. Қорытынды

Когнитивтік және лингвистикалық тұрғыдан сан концептісі - қазақ мәдениетін он әлемнің суретін көрсететін бірден бір ұтымды құрал. Диссертацияда диссертант әртүрлі сандарды зерттеп құнды ақпараттар арқылы қазақ халқының өткен өмірін және қазақтың ұлттық әлемін көрсете білген. Осы мақсатта көптеген сандармен берілген фразеологиялық тіркестер, мақал-мәтелдер, діни және мифтік сенімдер мен нанымдар талданған. Қазақ мәдениетінде сан концептілері әдетте діни және мифтік сенім-нанымдарға негізделген. Докторант тіл мен мәдениеттің байланыстылығы және қосындысы әр ұлт, халқының ойлауын айқындап ерекшелігін көрсетеді деп өзінің ғылыми жұмысын тұжырымдайды.

3. Диссертацияның болашақтағы пайдасы мен қолданыс қажеттігі

Біріншіден, әрі тарихи, әрі қазіргі өмір тұрғысынан зерттелінген бұл жұмыс жас ұрпақтар әсіресе мектеп балалары үшін маңызды тарихи мәдени білім көзі болып табылады.

Екіншіден, бұл ғылыми жұмыс қазақ тіл біліміне (лингвистикасына) қосылған маңызды (сүбелі) үлес.

Үшіншіден, бұл диссертация - халықаралық салыстырмалы зерттеуге әбден лайық, аса қызықты қажет еңбек. Сондықтан да, бұл зерттеу жұмысы ағылшын тілінде басылып шығуы қажет. Шетелдік ғылыми

жетекші ретінде бұл ғылыми жұмысты өте жоғары бағалаймын және
корғауға ұсынамын.

Профессор, Dr. Ганс Шахл
Құрметті Ректор
Жекеменшік Білім Беру университеті
Линц Аустрия
Salesianumweg 3, A-4020 Линц Аустрия
Эл. пошта hans.schachl@ph-linz.at
Web: www.ph-linz.at

Мөр
Жекеменшік Білім Беру университеті
Линц Аустрия

Перевод с английского языка на казахский язык данного документа переведен мной Джолдасбаевой Алией Амангельдиевной, нотариусом, владеющим данными языками.
Нотариусом разъяснены значение ст. 53 и ст. 18 подпункт 2 пункт 1 Закона Республики Казахстан «О нотариате».

**РЕСПУБЛИКА КАЗАХСТАН, ГОРОД АЛМАТЫ,
ДВАДЦАТЬ ЧЕТВЕРТОЕ ФЕВРАЛЯ ДВЕ ТЫСЯЧИ ДВАДЦАТОГО ГОДА.**

Я, Джолдасбаева Алия Амангельдиевна, нотариус города Алматы действующий на основании государственной лицензии № 0002539 от 20 мая 2009 года, выданной Комитетом регистрационной службы и оказания правовой помощи Министерства юстиции Республики Казахстан, свидетельствую верность совершенного мной перевода данного текста документа с английского языка на казахский язык.

Зарегистрировано в реестре за № 111

Взыскано: 2916 тенге из них государственная пошлина 265 тенге + услуги правового и технического характера 2651 тенге.

Нотариус:

24.02.2010 г. Я, Джолдасбаева Алия Амангельдиевна, нотариус города Алматы, действующий на основании гос. лицензии № 0002539 от 20.05.2009г., выданной Комитетом регистрационной службы и оказания правовой помощи Министерства юстиции Республики Казахстан, свидетельствую верность этой копии с подлинником документа. В последнем подчисток, приписок, зачеркнутых слов и иных неоговоренных исправлений или каких-либо особенностей не оказалось.
Зарегистрировано в реестре № 111
Взыскано: 2916 тенге

2670 АКП 2-1
Мен, Джолдасбаева Алия Амангельдиевна, Казахстан Республикасының Әділет Министрлігінің тіркеу қызметі және құқықтық көмек көрсету комитетімен 20.05.2009 ж. берілген №0002539 мемлекеттік лицензиясының негізінде әрекет жасаушы Алматы қаласының нотариусы, осы көшірменің құжаттың түпнұсқасымен сәйкес екендігін расталдым. Соңғысында тазартылып өшірілген, қосылып жазылған, қалған сөздер және өзге де келісіммен түзетулер немесе қандай да бір өзгерістер болған жоқ.
2010 жылғы 24.02 күні
Алиа Джолдасбаева
1996 тенге